UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Styre: Fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet
Styresak: 4/18
Møtedato: 6. februar 2018
Journalnummer: 2018/1471

REFORM AV STUDIEORDNINGEN?

1. Innledning

Arbeidet med en reform av dagens studieordning ble gjenopptatt av dekanatet høsten 2017 i form av et diskusjonsnotat adressert til alle ansatte og studenter ved fakultetet. Notatet (vedlegg 1) ser ut til å ha oppfylt sitt hovedformål: Å danne grunnlag for diskusjon i hele fagmiljøet om hvilke grep som kan tas for å forbedre dagens studieordning.

I høringsrunden har det kommet inn en rekke uttalelser, de fleste fra ansatte ved fakultetet, men også fra eksterne institusjoner og organisasjoner med interesse for innretningen av jusstudiet i Bergen. En oversikt over de innkomne uttalelse følger i punkt 2 nedenfor. Samtlige høringsuttalelser er lagt ut på fakultetets nettside for reformarbeidet.[1] For enkelthets skyld har vi også samlet alle uttalelsene i ett felles dokument (vedlegg 2).

Som varslet i diskusjonsnotatet har ledelsen også fått gjennomført en elektronisk spørreundersøkelse blant alle fakultetets ansatte. 56 av fakultetets ansatte svarte på undersøkelsen. Resultatene fra denne undersøkelsen ble presentert og diskutert på lærermøtet 26. januar. En nærmere omtale av resultatene følger i punkt 3 nedenfor. Alle resultatene fra undersøkelsen er lagt ut på fakultetets nettside for reformarbeidet. De følger også som vedlegg til denne saken (vedlegg 3, som også inkluderer merknadene i fritekstfeltene).

Juridisk studentutvalg (JSU) har også blitt involvert i prosessen, blant annet i form av flere møter med studiedekanen. På JSUs initiativ ble det arrangert et allmøte for studentene 26. januar, hvor studiedekanen informerte og svarte på spørsmål. Det har foreløpig ikke vært gjennomført undersøkelser som gir grunnlag for å hevde at "studentene" i bestemt form flertall stiller seg positive eller negative til de mange ulike forslagene som nå er på bordet. Et foreløpig inntrykk er imidlertid at mange studenter er positive til en reform som kan åpne opp for valgfrihet og utvekslingsmuligheter allerede på 3. studieår, og for øvrig at mange av dem ønsker en eksamensreform som gjeninnfører en ordning med to sensorer på alle skoleeksamener.

Fakultetsledelsens hovedinntrykk etter å ha lest samtlige høringsuttalelser og sett på resultatene av spørreundersøkelsen er at det er godt grunnlag for å gå videre med arbeidet med en reform av dagens studieordning.

Av fakultetets vitenskapelig ansatte har hele 38 personer bidratt til en eller flere av i alt 18 høringsuttalelser. Mange har lagt ned et betydelig arbeid i å utforme grundige og konstruktive innspill. De fleste av uttalelsene fremstår som grunnleggende positive til dekanatets tanker

[1] http://www.uib.no/jur/62628/utredning-av-ny-studieordning.

om en utvikling i retning av en studieordning med større emner og færre eksamener. Noen uttalelser er begrenset til enkeltspørsmål og går derfor ikke inn på den overordnede diskusjonen om innretningen av en eventuell reform. På noen punkter, særlig knyttet til hvor og hvordan juridisk metode skal undervises, er oppfatningene av forslagene i diskusjonsnotatet mer delte.

I spørreundersøkelsen har over 80 % svart ja på spørsmålet om det er grunn til å jobbe videre mot mulig studiereform. Over 70 % karakteriserte fremstillingen i diskusjonsnotatet av svakhetene ved dagens studieordning som i all hovedsak treffende (23,6 % svarte «delvis», 3,64 % svarte nei, bare i begrenset grad).

Når det gjelder den overordnede innretningen av en mulig reform tolker fakultetsledelsen høringsuttalelsene og spørreundersøkelsen dithen at det er bred støtte for endringer i retning av større emner og færre eksamener, for å legge til rette for større flater for læring, økt forståelse for indre sammenhenger mellom fag som i dag undervises i separate emner og økt kvalitet på sensuren.

Overordnet tilslutning til større emner og færre eksamener innebærer imidlertid ikke at det er konsensus om hvilke emner som bør slås sammen, plasseringen av de ulike emnene på de ulike studieårene, hva som er «riktig» størrelse på ulike emner eller hvor mange eksamener studieordningen bør inneholde. Høringsrunden og spørreundersøkelsen har dessuten avdekket temmelig ulike oppfatninger knyttet til metodeundervisningens plass på studiet.

Tiden er nå kommet for å la fakultetsstyret kommer til orde i denne diskusjonen. Som fremhevet i diskusjonsnotatet, ser imidlertid ikke dekan og fakultetsdirektør for seg at styret ved denne korsvei skal fatte noe bindende vedtak. Det er imidlertid ønskelig at styret diskuterer hvilke spørsmål som nå bør gripes tak i og på denne måten gi føringer for ledelsens videre arbeid frem mot en mulig reform av studieordningen. I punkt 5 kommer vi tilbake til aktuelle spørsmål for videre diskusjon. Vi vil her særlig peke på at høringsuttalelsene og spørreundersøkelsen etter vår oppfatning har avdekket flere nøkkelspørsmål som må drøftes særskilt før det kan være aktuelt å gå videre med diskusjoner knyttet til fagsammensetning, studiepoengallokering og rekkefølgeproblematikk knyttet til plasseringen av de ulike emnene på de ulike studieårene.

2. Innkomne høringsuttalelser

Høringsuttalelser mottatt fra ansatte ved fakultetet:

- Jørn Ø. Sunde om metodeundervisningen (11.12.2017)
- Ørnulf Rasmussen om forvaltningsrettsfaget (2.1.2018):
- Ørnulf Rasmussen om kurs/opplæring i yrkesetikk for jurister (4.1.2018)
- Ørnulf Øyen og Magne Strandberg om straffeprosess og sivilprosess (16.1.2018)
- Erling Johannes Husabø, Jørn Jacobsen, Terje Einarsen, Linda Gröning, Eivind Kolflaath og Katrine Holter om strafferett mv. (18.1.2018)[2]
- Ingunn Elise Myklebust, Ernst Nordtveit og Sigrid Eskeland Schütz om plasseringen av tingsretten (18.1.2018)

[2] Med tilslutning fra Gert Johan Kjelby, se hans egen høringsuttalelse om 4. studieår og spesialisering på 5. studieår (19.1.2018).

- Bjørn Henning Østenstad, Sigrid Eskeland Schütz, Anneken Kari Sperr, Ingunn Elise Myklebust og Henriette Sinding Aasen om forvaltningsrett (19.1.2018)
- Eirik Holmøyvik og Knut Einar Skodvin om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter (19.1.2018)
- Tore Lunde, Knut Martin Tande og Torger Kielland om et eventuelt nytt emne i Rettsinformatikk og immaterialrett (19.1.2018)
- Rune Sæbø, Johan Giertsen, Hilde Hauge, Miriam Skag, Arnt Skjefstad, Jan-Ove Færstad og Torger Kielland om kontraktsrett og pengekravsrett (19.1.2018)
- Ragna Aarli, Eivind Kolflaath, Synne Sæther Mæle og Jørn Øyrehagen Sunde om metode/rettsteori (19.1.2018)
- Jørgen Aall om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter (19.1.2018)
- Gert Johan Kjelby om 4. studieår og spesialisering på 5. studieår (19.1.2018)
- Bjarte Askeland, Linda Gröning, Jørn Jacobsen, Erik Monsen og Knut Martin Tande om metode/rettsteori (20.1.2018)
- Bjarte Askeland, Jan Ove Færstad, Erik Monsen, Ingunn Myklebust, Enst Nordtveit, Arnt Skjefstad, Sigrid Eskeland Schütz, Magne Strandberg, Knut Martin Tande om tingsrett og erstatningsrett (20.1.2018)
    - Med særuttalelse fra Nordtveit, Monsen, Myklebust og Schütz om å beholde tingsrett og erstatningsrett som separate emner
- Ingrid E. Tøsdal om internasjonalisering/utveksling (19.1.2018)
- Christian Franklin om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter (20.1.2018)
- Ernst Nordtveit om flere generelle problemstillinger og et mulig nytt perspektivfag (22.1.2017)
- Henrik Skar om et mulig emne i selskapsrett og skatterett (23.1.2018)

Høringsuttalelser fra eksterne:

- Jussformidlingen (11.1.2018)
- Universitetet i Stavanger (15.1.2018)[3]
- Dommerforeningen (16.1.2018)
- Universitetet i Agder (18.1.2018)

3. Resultatene av den elektroniske spørreundersøkelsen

I alt kom det inn 56 svar på spørreundersøkelsen, fordelt på 34 fast vitenskapelig ansatte, 12 midlertidig vitenskapelig ansatte og 10 administrativt ansatte.

[3] I form av en epost 15.1.2018 fra studieleder for rettsvitenskapsstudiet ved Universitetet i Stavanger, Ola Johan Settem, hvor det uttrykkes en preferanse for «ei forsiktig revidering» fremfor «ei kraftig omleggjing», men som for øvrig er begrenset til å understreke behovet for god dialog mellom fakultetet og UiS i det videre arbeidet med en eventuell studiereform. E-posten er derfor ikke lagt ut på nettsiden sammen med de andre høringsuttalelsene.

Over 80 % svarte ja på spørsmålet om det er grunn til å jobbe videre mot mulig studiereform.

Over 70 % karakteriserte fremstillingen i diskusjonsnotatet av svakhetene ved dagens studieordning som i all hovedsak treffende (23,6 % svarte «delvis», 3,64 % svarte «nei, bare i begrenset grad»).

På spørsmål om det som hovedregel bør være flere enn én emneansvarlig på alle obligatoriske emner, svarte 73,2 % ja, mot 3,6 % nei (14,3 % «vet ikke» og 8,9 % «annet»).

På spørsmål om den eksisterende læringsutbyttebeskrivelsen for bør studieprogrammet ligge fast, svarte 53,7 % «ja, i all hovedsak», mot 22,2 % «nei, det er behov for å endre den» (22,2 % «vet ikke»).

På spørsmål om en strammere koordinering mellom de ulike emnene på studiet bør være en prioritert målsetning ved en eventuell studiereform, svarte 89 % ja.

På spørsmål om emner bør undervises parallelt med samlede eksamener ved semesterslutt eller i blokker med fortløpende eksamener, fordelte svarene seg som følger:

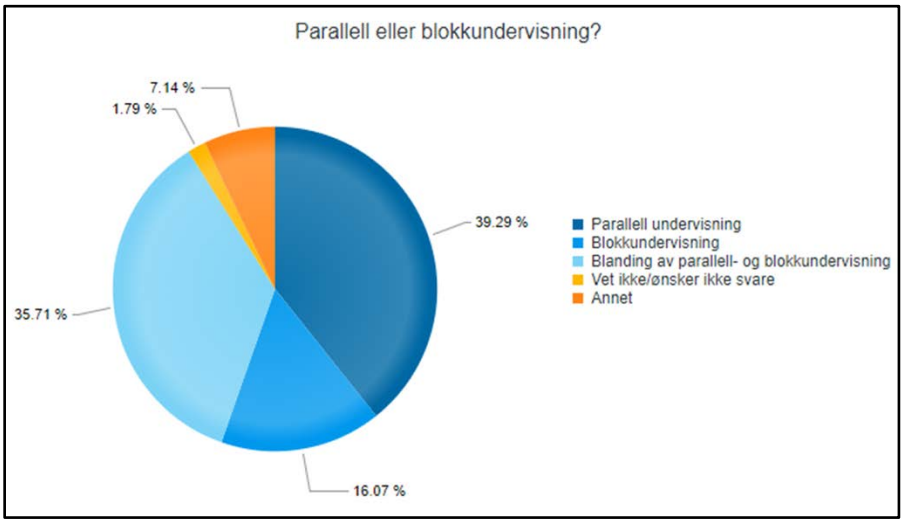

På spørsmål om det er en god idé å flytte metodeemnene fra 1. og 3. studieår til siste semester på 4. studieår, og slå de sammen til ett emne, fordelte svarene seg som følger:

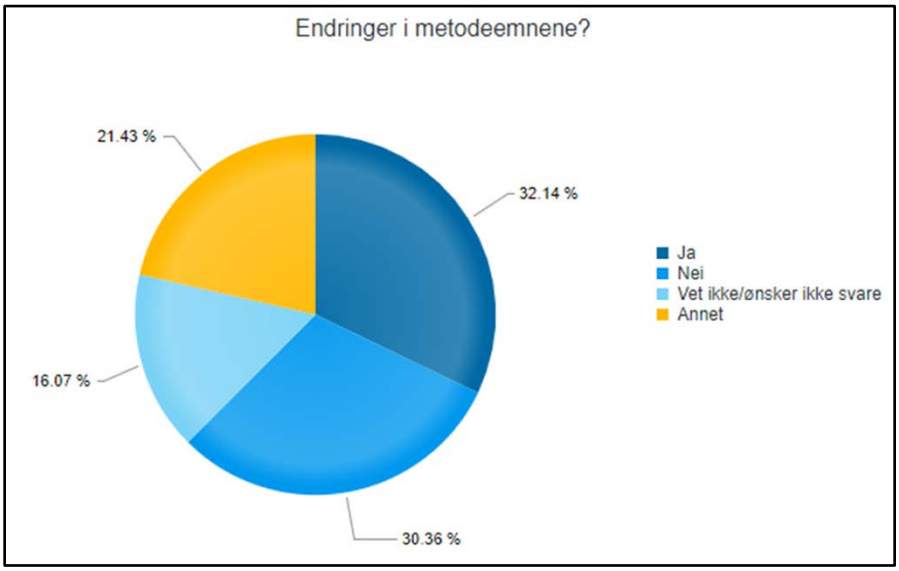

På spørsmålet «Hvordan mener du undervisning og prøving bør legges opp for at studentene skal utvikle de påkrevde metodiske ferdighetene?» fordeler svarene seg som følger:

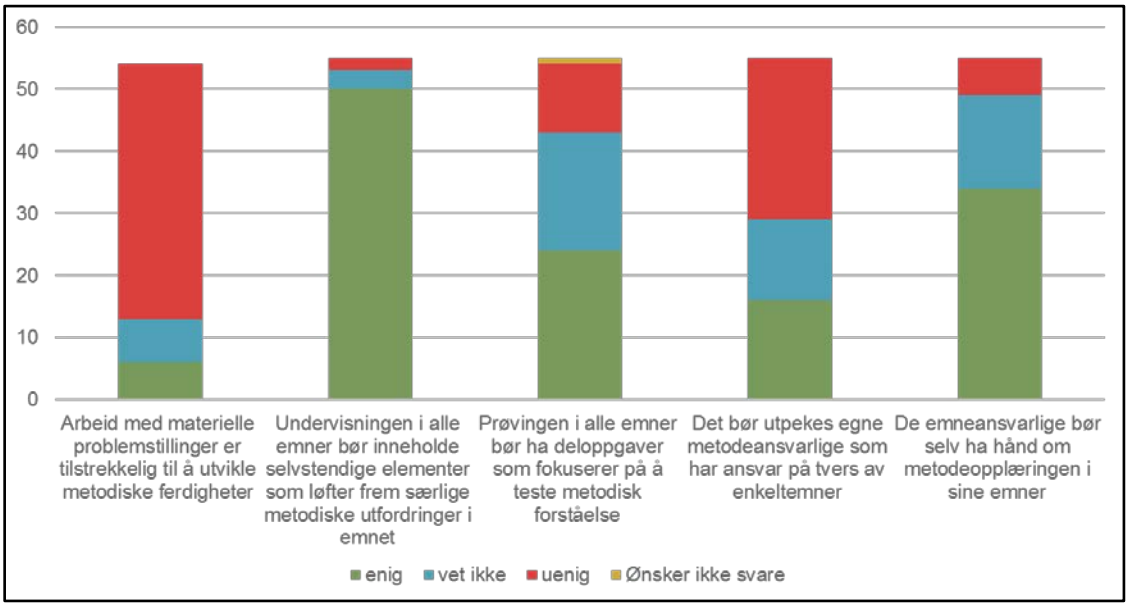

På spørsmålet «Bør en ny studieordning ha flere eller færre obligatoriske elementer enn dagens ordning?» fordeler svarene seg som følger:

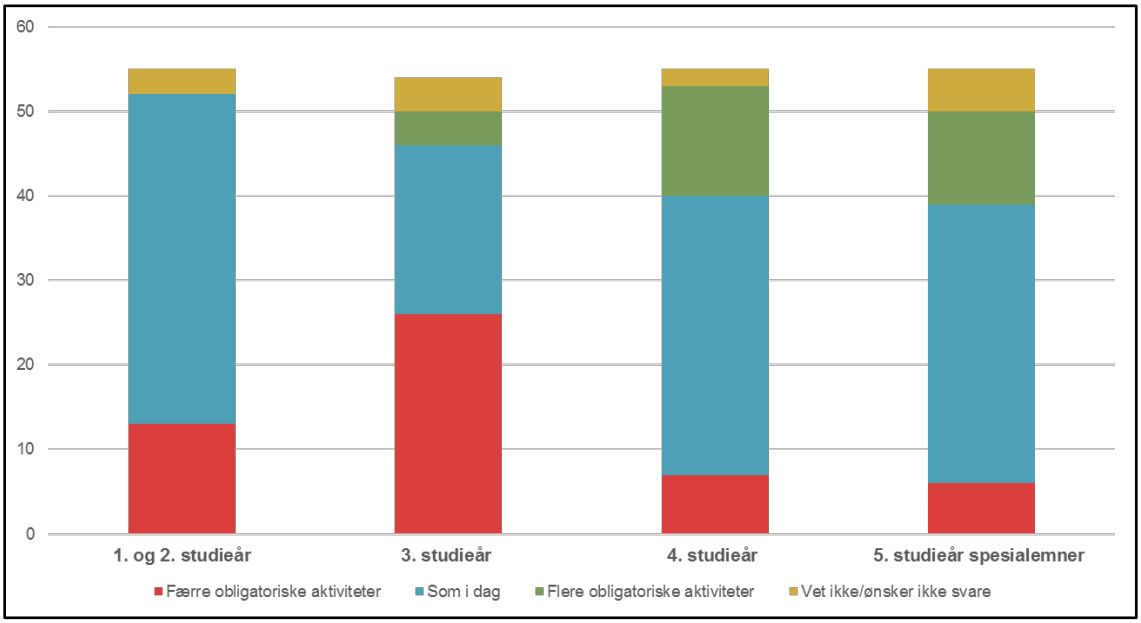

På spørsmål om det er dagens studieordning, Studieordningskomiteens forslag eller en av de tre alternativene som ble presentert i diskusjonsnotatet som gir det beste utgangspunktet for fakultetets fremtidige studieordning, fordeler svarene seg som følger:

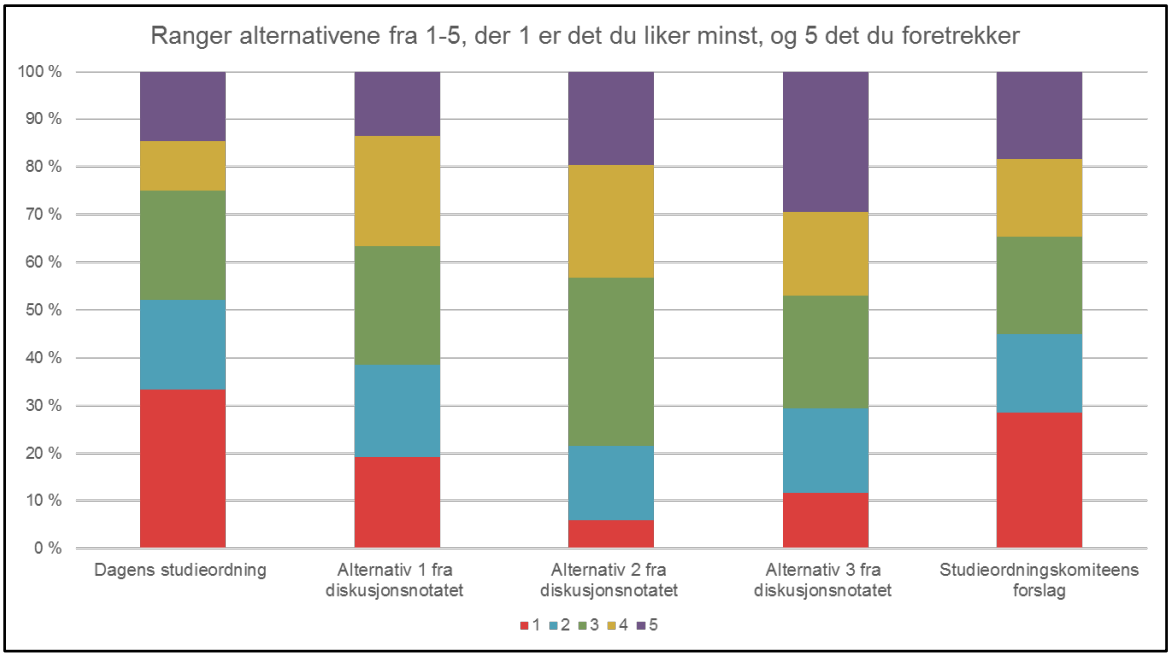

I de to fritekstfeltene hvor det ble bedt om kommentarer til substansen i reformforslagene og den skisserte prosessen frem mot en mulig reform, kom det inn en lang rekke interessante refleksjoner. Særlig feltet for merknader til substansen i de fremlagte skissene har fungert som en anonym høringsrunde i tillegg til den «egentlige» høringsrunden. Både overordnede spørsmål knyttet til innretningen av en eventuell studiereform og mer detaljerte spørsmål knyttet til fagsammensetning, studiepoengallokering og plasseringen av og rekkefølgen på de ulike emnene er omtalt. Fritekstkommentarene gjengis ikke her, men alle er inntatt i presentasjonen av resultatene fra spørreundersøkelsen som finnes på fakultetets nettside for reformarbeidet. Enkelte av dem omtales dessuten i tilknytning til ulike underproblemstillinger i det følgende.

4. Foreløpige betraktninger basert på høringsuttalelsene og spørreundersøkelsen

4.1 Grunnlag for endringer i retning av større emner og færre eksamener

På et overordnet plan mener dekanatet at høringsuttalelsene og spørreundersøkelsen gir bred støtte til endringer i studieordningen i retning av større emner og færre eksamener, for å legge til rette for større flater for læring, økt forståelse for indre sammenhenger mellom fag som i dag undervises i separate emner og økt kvalitet på sensuren. For en nærmere redegjørelse for bakgrunnen for dekanatets forslag om en utvikling i denne retning, vises det til diskusjonsnotatet, særlig punkt 2. I fravær av grunnleggende innvendinger mot en slik utvikling, avstår vi fra nærmere drøftelser av dette i dette saksfremlegget. Vi understreker imidlertid at vi er meget vel oppmerksomme på at overordnet tilslutning til større emner og færre eksamener ikke innebærer at det er enighet om hvilke emner som bør slås sammen, hva som er en ideell størrelse på ulike emner, hvor de ulike emnene bør plasseres eller hvor mange eksamener fremtidens jusstudium bør inneholde.[4]

I lys av de tre alternativene som ble skissert i diskusjonsnotatet, og de ulike vurderingene av disse, dagens studieordning og Studieordningkomiteens forsalg som fremkommer i

[4] To illustrerende eksempler er høringsuttalelsene fra Nordtveit, Monsen, Myklebust og Schütz om å beholde tingsrett og erstatningsrett som separate emner og fra Askeland, Gröning, Jacobsen, Monsen og Tande om å beholde to separate metodeemner på hhv. første og tredje studieår.

spørreundersøkelsen, er det særskilt grunn til å fremheve at forslagene til størrelse og plassering av de ulike emnene i alternativ 1 og 2 selvsagt må revurderes dersom fakultetsstyret skulle ønske en studieordning som åpner for større valgfrihet og utvekslingsmuligheter på 3. studieår. Et annet overordnet spørsmål som vil få konsekvenser for fagsammensetning og studiepoengallokering er metodeundervisningens plass på studiet. Dersom fakultetsstyret ønsker en studieordning med flere metodeemner enn det ene som er skissert i diskusjonsnotatet, må dette nødvendigvis få betydning for fordelingen av de resterende studiepoengene.

4.2 Samling av Kontraktsrett II og Pengekravsrett i et felles emne (Obligasjonsrett)

Høringsuttalelsen fra fagmiljøet med ansvar for JUS131 Kontraktsrett II og JUS 132 Pengekravsrett tilsier klart at det er grunnlag for å gå videre med forslaget om å samle disse to emnene i et felles emne.[5] Fra høringsuttalelsen hitsettes:

«Vi er grunnleggende positive til forslaget om å slå sammen emnene JUS 131 Kontraktsrett II og JUS 132 Pengekravsrett til ett felles emne. Emnene har en åpenbar kontaktflate, og en sammenslåing vil gi en god mulighet for å synliggjøre og dekke områder som befinner seg i rommet mellom de to emnene, for eksempel spørsmål knyttet til betaling av vederlag. I det hele har vi vansker for å se noen gode argumenter mot en slik sammenslåing som foreslått.»

I dagens studieordning har JUS131 Kontraktsrett II og JUS 132 Pengekravsrett samlet 25 studiepoeng. I diskusjonsnotatet var det foreslått å øke dette til 28 studiepoeng for å gi mer plass til perspektiver knyttet til internasjonalisering og juridisk metode. Fagmiljøet responderte ikke uventet positivt på dette. Avhengig av endelig plassering av emnet og utfallet av den overordnede diskusjonen om hvor og hvordan juridisk metode skal undervises, kan det være aktuelt å øke dette med ytterligere 2 studiepoeng for å få på plass et emne som fyller et helt semester (30 sp) og som virkelig gir rom for refleksjon og metodisk fordypning. Det kan imidlertid også tenkes at emnet må nøye seg med dagens 25 studiepoeng, f.eks. for å gi plass til et ekstra metodeemne (se punkt 4.6 nedenfor).

Et mulig navn på dette nye emnet kan være Obligasjonsrett.

På oppfordring fra studiedekanen uttalte kontraktsrettsmiljøet seg også om en mulig løsning hvor også JUS113 Kontraktsrett I legges inn i et felles obligasjonsrettsemne. Fra høringsuttalelsen hitsettes:

«Vi er av den oppfatning at det er fornuftig å videreføre JUS 113 Kontraktsrett I som et innføringsemne på første studieår. Emnet er velegnet som en innføring til formueretten. Ikke bare gir emnet studentene forkunnskaper som er verdifulle for de videre studiene av kontraktsrett, emnet gir også studentene forkunnskaper som er nyttige på andre formuerettslige kurs, slik som tingsrett og arve- og familierett. Vi vil samtidig fremheve at det er både viktig og nyttig å se undervisningen på JUS 113 i sammenheng med undervisningen på et eventuelt nytt, sammenslått emne på 3. studieår. Det må formidles tydelig til studentene at det de lærer i JUS 113 er viktige og nødvendige byggesteiner for det de senere skal lære på 3. studieår.»

Dette er en vurdering som gjenfinnes i høringsuttalelsen fra Ernst Nordtveit, hvor han gir uttrykk for at det ikke er en god løsning å samle kontraktsretten i en stor blokk:

---

[5] Høringsuttalelse fra Rune Sæbø, Johan Giertsen, Hilde Hauge, Miriam Skag, Arnt Skjefstad, Jan-Ove Færstad og Torger Kielland om kontraktsrett og pengekravsrett (19.1.2018).

«Dei meir «enkle» delane og det som går på stifting av rettar og rettshøve må koma først. Avtalerett er eit fag som ikkje berre er viktig i kontraktsretten, men også i høve til andre formuerettslege fag, særleg tingsrett der avtalar spelar ei stor rolle (sameigeavtalar, servituttavtalar m.m.)».

4.3 Samling av Forvaltningsrett I og II i et felles emne (Forvaltningsrett)

Høringsuttalelsen fra sentrale personer i fakultetets forvaltningsrettslige fagmiljø tilsier at klart at det er grunnlag for å gå videre med forslaget om å samle JUS111 Forvaltningsrett I og JUS 123 Forvaltningsrett II i et felles emne. Fra høringsuttalelsen hitsettes:

«Det er mykje positivt å seie om dagens studieordning – inklusive det å ha Forvaltningsrett I som det første reine jus-kurset på studiet –, men intensjonen om å redusere talet på eksamenar verkar rimeleg. I så fall synest ei samling av forvaltningsretten til eitt emne å vere ei naturleg løysing. Sett frå ein fagleg ståstad vil dette også ha openberre fordelar og mellom anna gje auka rom for fordjupning. Ei samling vil vidare gje eit naturleg rom for utvikling på oppgåvesida, til dømes gjennom det fagspesifikke tekstformatet «forvaltningsvedtak».»[6]

Tilslutning til forslaget om å samle Forvaltningsrett I og II i et felles emne kommer også fra Ørnulf Rasmussen i en egen høringsuttalelse:

«Temaene i nåværende I og II hører faglig sett sammen. For det første; både I og II må bygge på en opplæring i forvaltningens oppbygning, kompetansefordeling, og virkemidler. For det andre; målet for og forventningen til forvaltningens opptreden, er og må være, at det treffes såkalt gyldige vedtak. Vi ønsker selvsagt at forvaltningens opptreden også er preget av empati og omsorg. Men det er et krav at den skjer etter en fremgangsmåte, og innenfor rettslige materielle og personelle rammer for hva som kan anses gyldig. Gyldighetsproblemet er i sin rettslige og metodiske struktur, ganske likt innenfor I og II, men blir i dag bare behandlet som emne, innenfor II. Det henger i luften i I. Et felles kurs vil skape bedre faglig sammenheng. For det tredje; det er en sammenheng mellom de fullmakter forvaltningen har (sml II) og den måten man vil tolke og anvende saksbehandlingsregler på (sml I). Denne sammenhengen kommer bedre frem om del I og II studeres samlet.»[7]

I dagens studieordning har JUS111 Forvaltningsrett I og JUS 123 Forvaltningsrett II samlet 27 studiepoeng. I diskusjonsnotatet er det foreslått å øke dette til 30 studiepoeng for å gi mer plass til perspektiver knyttet til internasjonalisering og juridisk metode. Fagmiljøet responderte ikke uventet positivt på dette. Emnets størrelse avhenger imidlertid naturlig nok av «ytre» omstendigheter som det totale antall studiepoeng til fordeling mellom de obligatoriske emnene og spørsmålet om flere metodeemner enn det ene som inngår i skissene i diskusjonsnotatet. Dersom man antar at sammenslåingen av Forvaltningsrett I og II utløser visse synergieffekter, kan det tenkes at et totalt omfang på 25 studiepoeng er tilstrekkelig.

I diskusjonsnotatet er forvaltningsretten foreslått plassert på vårsemesteret på annet studieår, noe Ørnulf Rasmussen sluttet seg til i sin uttalelse:

---

[6] Høringsuttalelse fra Bjørn Henning Østenstad, Sigrid Eskeland Schütz, Anneken Kari Sperr, Ingunn Elise Myklebust og Henriette Sinding Aasen om forvaltningsrett (19.1.2018).

[7] Høringsuttalelse fra Ørnulf Rasmussen om forvaltningsrettsfaget (2.1.2018).

«Vårsemesteret på andre studieår burde være en god plassering. Å slå sammen I og II allerede våren første år, kan bli for krevende mht de temaer som i dag er i II. Behandling av dem krever mer enn begynnerinnsikt i kilder og metode.»[8]

Fra annet hold argumenteres det imidlertid for at undervisningen i forvaltningsrett bør skje parallelt med undervisningen i statsrett, fortrinnsvis på et 2. studieår som i sin helhet dedikeres til offentlig rett – nærmere bestemt de nasjonale og internasjonale institusjonelle rammene for det norske rettssystemet og det offentligrettslige styringssystemet.[9] Fra fakultetets tingsrettsmiljø argumenteres det for at tingsretten bør komme etter forvaltningsretten.[10] Disse innspillene kan imidlertid ikke betraktes som innvendinger mot tanken om å samle JUS111 Forvaltningsrett I og JUS 123 Forvaltningsrett II i et felles emne – det er «bare» snakk om synspunkter som må tas med i betraktningen når rekkefølgen på de ulike emnene i en ny studieordning skal avgjøres.[11]

4.4 Samling av NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter i et felles emne

Høringsuttalelsene fra de emneansvarlige og andre sentrale personer knyttet til JUS121 Norske og internasjonale institusjoner («NIRI») og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter tilsier at det er grunnlag for å gå videre også med forslaget om å samle disse to emnene i et felles emne. Den omstendighet at det er innkommet tre separate høringsuttalelser fra hhv. Aall, Franklin og Holmøyvik/Skodvin viser unektelig at oppfatningene foreløpig er delte når det gjelder emnets nærmere innhold og innretning, men de tre uttalelsene er alle grunnleggende positive til forslaget om å samle de fagene som inngår i JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter i et felles emne.

Fra Aalls høringsuttalelse hitsettes:

«Jeg er enig i det jeg oppfatter som det sentrale formålet med reformen; en bedre samordning av fag som naturlig hører sammen. NIRI og RM hører naturlig sammen. Jeg tiltrer den begrunnelse som er gitt i dekanatets diskusjonsnotat (s. 9). I tillegg til å gi større læringsutbytte åpner en slik samordning også for en reduksjon av antallet eksamener.»[12]

Fra Franklins uttalelse hitsettes:

«Jeg stiller meg i utgangspunktet positiv til tanken om å slå sammen elementer av det som er NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter til ett kurs. Mitt generelle inntrykk etter samtaler med både kursansvarlig i Rettsstat og menneskerettigheter samt flere andre i fagkretsene som kursene dekker, er at de også er positivt innstilt til forslaget – selv om det kanskje vil være forskjellige formeninger om hvordan dette best kan/bør gjøres.

---

[8] Østenstad m.fl. omtaler ikke spørsmålet i sin høringsuttalelse.

[9] Høringsuttalelse fra Eirik Holmøyvik og Knut Einar Skodvin om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettig-heter (19.1.2018).

[10] Høringsuttalelse fra Ingunn Elise Myklebust, Ernst Nordtveit og Sigrid Eskeland Schütz om plasseringen av tingsretten (18.1.2018). I dagens studieordning er JUS124 Tingsrett plassert på høstsemesteret på 2. studieår, altså etter JUS111 Forvaltningsrett I, men før JUS123 Forvaltningsrett II.

[11] Spørsmålet om plasseringen av forvaltningsretten kan imidlertid ikke betraktes helt løsrevet fra spørsmålet om emnets størrelse. Som påpekt av Myklebust, Nordtveit og Schütz ble dagens JUS124 ved en tidligere korsvei tilført 3 studiepoeng fra JUS123 Forvaltningsrett II, nettopp for å gi plass til miljørett og planrett (spesiell forvaltningsrett). Dersom fakultetsstyret til sist skulle falle ned på en løsning hvor tingsretten kommer før forvaltningsretten, kan det tenkes at de emneansvarlige for tingsretten bør få en rolle som sikrer at miljørett og planrett ivaretas på det nye fellesemnet i forvaltningsrett.

[12] Høringsuttalelse fra Jørgen Aall om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter (19.1.2018).

Enkelte mulige positive effekter av en slik sammenslåing er allerede fremhevet i diskusjonsnotatet, som f.eks. at antallet eksamener reduseres, at det kan føre til bedre koordinering mellom ulike kurs, og at studentene vil kunne få bedre forståelse for sammenhengene mellom ulike folkerettslige forpliktelsers stilling og gjennomslag i norsk rett. Jeg støtter meg til disse. Etter min mening vil nok en eventuell sammenslåing av kursene også kunne føre til enklere drift for de kursansvarlige – bl.a. ved at ansvaret kan fordeles på flere hender – en rekke administrative forenklinger, samt bedre utnyttelse av lærerkreftene som vi har på fakultetet. Jeg tror ikke vi behøver en grundig ekstern evaluering av dagens studieordning for å kunne fastslå dette.»[13]

Fra Holmøyvik og Skodvins uttalelse hitsettes:

«Vi er, under visse forutsetninger, positive til en slik fagsamling og mener dette lar seg gjennomføre på en god måte. Slik vi ser det er det klare fordeler med en slik samling, som i betydelig grad lar studentene se sammenhenger på tvers av emner. Det muliggjør også tematiske samlinger, som på en bedre måte enn i dag får frem hvordan norsk rett påvirkes av internasjonale kilder.»[14]

I diskusjonsnotatet var det nye emnet (som fremdeles mangler et godt navn) tildelt 30 studiepoeng og foreslått plassert på 2. semester på 1. studieår, alternativt på 1. semester på 2. studieår. I sine høringsuttalelser advarer imidlertid Aall, Franklin og Holmøyvik/Skodvin alle temmelig kraftig mot forslaget om å legge emnet på første studieår. Aall og Holmøyvik/Skodvin foreslår en plassering på 2. semester 2. studieår, etter forvaltningsretten, mens Franklin nøyer seg med å si at emnet i hvert fall ikke bør plasseres på 1. studieår. Begrunnelsen er i all hovedsak at JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter rommer metodisk krevende fag og at studentene derfor bør ha vært gjennom en del «tradisjonell» norsk rett først. JUS121 NIRI er i dag plassert på 2. studieår, mens JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter er plassert på 3. studieår.

Også i fritekstfeltene til spørreundersøkelsen er det flere kommentarer om dette:

- *«Tingsrett og erstatningsrett bør ligge på første studieår andre semester, mens Niri+ rettsstat og menneskerettigheter bør ligge på andre studieår.»*
- *«Det er viktig å få til mer faglig flyt mellom kursene, ved at emner som har nær faglig sammenheng studeres etter hverandre. Dette vil gi studentene bedre forståelse og faglig progresjon. F.eks. tilsier dette at NIRI og Rettsstat & menneskerettigheter i forslag 1 og 2 bytter plass med erstatningsrett og tingsrett. Da får man jordnære og for det meste privatrettslige emner første studieår og et tyngre andre studieår med fokus på for det meste offentligrettslige emner med en god indre sammenheng (fokus på statens ytre og indre liv og borgerenes rettigheter i relasjon til myndighetene).»*
- *«Både alternativ 1 og 2 gir et altfor systemtungt første studieår som gir små muligheter til å utvikle ferdigheter i den alminnelige juridiske metoden som det gis innføring i på exfac.»*

---

[13] Høringsuttalelse fra Christian Franklin om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter (20.1.2018).

[14] Høringsuttalelse fra Eirik Holmøyvik og Knut Einar Skodvin om JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettig-heter (19.1.2018).

Det foreslåtte omfanget på 30 studiepoeng problematiseres ikke i noen av høringsuttalelsene, men Aall, Franklin og Holmøyvik/Skodvin fremhever alle at en reduksjon fra dagens totalt 32 studiepoeng for JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter forutsetter at nærmere angitte deler av dagens emner flyttes til andre deler av studiet.

Når det gjelder det nye emnets nærmere innhold og innretning, synes oppfatningene noe mer delte. Det er trolig behov for å sette ned en egen arbeidsgruppe som ser nærmere på dette. Den omstendighet at Aall, Franklin og Holmøyvik/Skodvin alle er positive til forslaget om å samle de fagene som inngår i JUS121 NIRI og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter i et felles emne på 30 studiepoeng, tilsier at forholdene bør ligge til rette for å få arbeidet frem et godt og helhetlig kurs som gir studentene nødvendig innsikt i rettsstaten – i nasjonal, europeisk og internasjonal kontekst.

4.5 Samling av strafferett og straffeprosess i et felles emne

Høringsuttalelsene fra de emneansvarlige og andre sentrale fagpersoner knyttet til JUS242 Strafferett og JUS242 Rettergang tilsier at det er grunnlag for å gå videre også med forslaget om å samle strafferetten og straffeprosessen i et felles emne.

Fra høringsuttalelsen til Husabø, Jacobsen, Einarsen, Gröning, Kjelby, Kolflaath og Holter hitsettes:

«Eit gjennomgåande trekk ved diskusjonsnotatet er at ein ønskjer å samla (materiell) strafferett og straffeprosess til eit felles fag over eitt semester. Dette stiller vi oss udelt positive til. I ei utgreiing frå 2012 om behovet for omlegging av strafferettsundervisinga føreslo vi – saman med Henry Mæland – nettopp ei slik løysing. Vi meiner då som no at det vil gi klare pedagogiske fordelar å sjå den materielle og prosessuelle sida ved strafferettsfaget (i vid tyding) meir i samanheng. Særleg vil dette kunna gi rom for ein del seminaroppgåver med både materielle og prosessuelle problemstillingar, munnleg prosedyre og eit i høve til eit meir realistisk arbeid med utforming av tiltale og dom. Ei samling av desse faga legg godt til rette for éin eksamen ved fullført undervising, noko som vi vil meine er føremålstenleg ut frå både ein pedagogisk synsvinkel og i eit ressursperspektiv.»[15]

Høringsuttalelsen til de emneansvarlige for JUS242 Rettergang, Strandberg og Øyen, er mer forbeholden på dette punkt:

«Når det gjelder splittingen av rettergangsemnet i to separate deler, er der både fordeler og ulemper. Den klareste fordelen er at studentene kan få økt forståelse av hele strafferettspleien hvis strafferett og straffeprosess slås sammen til ett fag. Hvorvidt ytterligere fordeler kan oppnås avhenger i en viss utstrekning av om emnet sivilprosess skal ha en felles eksamen med ett eller flere materielle sivilrettslige fag, eller det skal avholdes en egen eksamen i sivilprosess.

[…]

Det er langt fra gitt at økt forståelse av hhv. strafferettspleien og den sivile rettspleie bør prioriteres på bekostning av forståelsen av prosessrett. Hvis faget Rettergang splittes opp ved at en skiller sivilprosess og straffeprosess og plasserer emnene tidsmessig noe adskilt i studieløpet, blir det vesentlig mer krevende å gi studentene en grunnleggende forståelse av

[15] Høringsuttalelse fra Erling Johannes Husabø, Jørn Jacobsen, Terje Einarsen, Linda Gröning, Eivind Kolflaath og Katrine Holter om strafferett mv. (18.1.2018). Tilslutningen til Kjelby fremgår av hans høringsuttalelse 19.1.2018.

prosessrett. Prosessretten har en overbygning der de grunnleggende målsettinger og hensyn langt på vei er de samme, og der avveiningen av ulike målsettinger og hensyn opp mot hverandre har et nært slektskap.»

Øyen og Strandberg følger imidlertid opp med et forslag som likevel innebærer samling av strafferett og straffeprosess på høstsemesteret på 4. studieår, med mulighet for en felles eksamen:

«Vårt forslag er at både straffeprosessen og sivilprosessen fortsatt plasseres på 4. studieår, men at man bytter om på rekkefølgen mellom dem slik at straffeprosessen undervises sammen med strafferetten om høsten og sivilprosessen undervises sammen med formueretten om våren. Med dette forslaget vil man kunne få frem sammenhengene mellom prosessrett og materiell rett innenfor strafferettspleien, og man vil kunne få frem en slik sammenheng også på sivilrettens område mellom sivilprosessen og formueretten. Med dette forslaget vil man også lettere kunne få frem sammenhengene mellom straffeprosessen og sivilprosessen ettersom disse emnene vil undervises tett på hverandre […].

Med dette forslaget vil man også få et studieår som kan åpne for flere muligheter når det gjelder antallet eksamener og prøvingsformer. Man kan tenkes seg at man har bare én eksamen for hele 4. studieår der studentene prøves i strafferett, straffeprosess, sivilprosess og formuerett. Eller man kan ha en ordning der studentene prøves i strafferett og straffeprosess like før jul eller like etter nyttår, og i sivilprosess og formuerett til sommeren.»

Øyens og Strandbergs forslag på dette punkt har fått tilslutning i en egen høringsuttalelse fra Kjelby.[16]

Øyen og Strandbergs forutsetning om at sivilprosessen blir værende på 4. studieår reiser spørsmål om hva man eventuelt skal gjøre med det nye metodefaget som dekanatet opprinnelig foreslo å sette inn på dette studieåret. Vi kommer tilbake til dette i punkt 4.6 nedenfor.

I diskusjonsnotatet var strafferett og straffeprosess tildelt i alt 28 studiepoeng, noe som vil innebære en reduksjon på to studiepoeng sammenlignet med dagens ordning. Gitt at diskusjonsnotatet samtidig legger opp til at emnet i strafferett og straffeprosess må ta inn temaer som i dag undervises på JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter, har både Øyen/Strandberg og Aall fremhevet at dette blir for knapt.[17]

Den foreslåtte plasseringen av strafferett og straffeprosess på 4. studieår får støtte både fra Husabø/Jacobsen/Einarsen/Gröning/Kolflaath/Holter og fra Øyen/Strandberg.

4.6 Juridisk metode – hvor og hvordan?

Når det gjelder metodeundervisningens plass i en eventuell ny studieordning, er oppfatningene blant fakultetets ansatte delte. Studieordningskomiteens forslag om å gå helt bort fra egne emner i juridisk metode/rettskildelære på fellesdelen av studiet[18] møtte

[16] Høringsuttalelse fra Gert Johan Kjelby om 4. studieår og spesialisering på 5. studieår (19.1.2018).

[17] Se høringsuttalelsen fra Øyen/Strandberg, punkt (3) og, om enn mer implisitt, fra Aall, punkt 3 og 4.

[18] Studieordningskomiteen foreslo riktignok et eget emne i «Rettslig argumentasjon og beslutning» på 10 sp, plassert på 2. studieår. Ut fra komiteens egen omtale av dette emne, synes det imidlertid i liten grad å handle om rettsdogmatisk metode, se Delinnstilling II, s. 20-21. Slik ble det forutsetningsvis også forstått av sentrale fagpersoner tilknyttet metodeundervisningen på fakultetet, jf. de neste fornotene.

betydelig motstand fra sentrale fagpersoner.[19] Inspirert av en mellomløsning foreslått av Jan Fridthjof Bernt[20] (med tilslutning fra Ørnulf Rasmussen) ble det i diskusjonsnotatet lansert et alternativ hvor dagens JUS 114 Juridisk metode (8 sp) og JUS 133 Rettskilde- og metodelære (10 sp) erstattes av nytt, mer avansert metodeemne på 12 studiepoeng, plassert på 2. semester på 4. studieår. Forslaget forutsetter at studentene får en innføring i juridisk metode på Ex.fac. på første semester, og at metodespørsmål følges opp på alle andre emner på studiet. Dekanatet tok til orde for at forholdene da burde ligger til rette for avanserte metodiske refleksjoner på siste del av fjerde studieår.

I høringsrunden har dette forslaget fått en blandet mottakelse.

Fra Aarli, Kolflaath, Sæther Mæle og Øyrehagen Sunde er det kommet en uttalelse som gir sin tilslutning til forslaget om et eget metodeemne på 4. studieår. Fra innledningen av deres høringsuttalelse hitsettes:

«På bakgrunn av dette stiller vi oss positive til forslaget om et eget metodeemne på fjerde studieår. Dette emnet bør imidlertid favne bredere enn dagens JUS 114 og JUS 133. Vi ønsker et emne som ikke bare gir en dypere forståelse av juridisk metode og gjør studentene rustet til kritisk og selvstendig rettskildebruk, men også setter studentene i stand til å vurdere argumentasjonsverdien av empirisk kunnskap som er frembrakt av andre vitenskaper. For å kunne oppnå slike ferdigheter, må studentene få forståelse for argumentasjonsrommet i rettsanvendelsen og for hvordan andre vitenskapsdisipliner kan bidra til å avklare faktiske forhold. Et emne med et bredere metodisk perspektiv vil kunne skape større interesse for rettsforskning blant studentene, og ha som merverdi at rekrutteringsgrunnlaget for en forskerlinje og søknaden til stipendiatstillinger øker. Et viktig læringsutbytte av kurset vil være å oppnå større forståelse av det juridiske fagets muligheter og begrensninger.»

Askeland, Gröning, Jacobsen, Monsen og Tande stiller seg derimot kritiske til forslaget i diskusjonsnotatet. Et sentralt ankepunkt er at den innføringen i juridisk metode som studentene får på Ex.fac. ikke er tilstrekkelig:

«Å fjerne juridisk metode som eget emne på første studieår […] vil i utgangspunktet redusere innslaget av metode tidlig i studieløpet. Selv med økt fokus på juridisk metode i andre emner, vil studentene miste en sammenhengende og helhetlig presentasjon av juridisk metode på første studieår.

Exfac som kommer aller først i første studieår, behandler også i stor grad juridisk metode. Men med dagens studieordning får studentene en ytterligere omfattende fordypning i juridisk metode tidlig i studieløpet. Det er en fordypning som er nødvendig, gitt at studentene med sin begrensede juridiske forståelse vil ha vansker med å ta til seg de ulike metodiske poengene i Exfac-undervisningen.

Å fjerne juridisk metode som eget emne på første studieår, vil i tillegg redusere dagens pedagogisk gunstige gjensidige vekselvirkning mellom undervisning i juridisk metode og undervisning i andre fag.»

I bunn ligger en oppfatning av at forsøk på å øke innslaget av metodiske spørsmål på andre emner ikke vil være noe gangbart alternativ:

---

[19] Jf. særlig høringsuttalelsen til Delinnstilling I fra Bjarte Askeland, Knut Martin Tande, Synne Sæther Mæhle, Anne M. Frøseth, Jonas Jensen, Erik Monsen og Jørn Øyrehagen Sunde (30.4.2015).

[20] Høringsuttalelse fra Jan Fridthjof Bernt til Delinnstilling I (29.4.2015).

«Spørsmålet er så om en kan oppnå fordypning i metode og vekselvirkning med andre emner, ved å øke fokuset på juridisk metode i de øvrige emnene på første studieår.

Vi stiller oss skeptiske til dette. Det er uklart hva et økt fokus på juridisk metode innen det enkelte emne egentlig skal innebære. De fleste av oss har kursansvar i andre emner, og vil mene at juridisk metode allerede er integrert som en del av undervisningen i disse emnene. Nye innledende forelesninger med særlig fokus på juridisk metode innenfor et spesifikt emne har antakelig begrenset pedagogisk effekt for utvikling av metodisk kunnskap og metodiske ferdigheter blant studentene, sammenliknet med det å ha et helhetlig metodefag som gir anledning til fordypning i metodespørsmål over lengre tid. Og selv med et samarbeid mellom ulike emneansvarlige er det vanskelig å unngå at det blir mange gjentakelser av grunnleggende metodiske poenger, hvis det etableres nye innledende forelesninger eller annen metodeundervisning for hvert enkelt fag.

Uansett hvilken kombinasjon av emner en til slutt velger på første studieår ut fra de ulike alternativene i dekanatets skisse, bør juridisk metode derfor være et eget emne ved siden av Exfac og andre emner. Eventuelt bør juridisk metode være et eget emne på et annet tidspunkt tidlig i studieløpet.»

Når det gjelder forslaget om et eget metodeemne på et senere stadium i studieprogrammet, støtter Askeland, Gröning, Jacobsen, Monsen og Tande opp om dette. De stiller seg imidlertid skeptiske til forslaget om å plassere dette emnet på 4. studieår:

«Å plassere denne senere metodeundervisningen på slutten av fjerde studieår, kan imidlertid lett vise seg å være lite hensiktsmessig. Studentene har da gått gjennom hele den obligatoriske delen av studiet uten å ha fått generell metodeundervisning siden Exfac, noe som er veldig lang tid. Eventuelt vil det ha gått omtrent tre år siden det sist ble gitt helhetlig metodeundervisning hvis en beholder metode-undervisningen på første studieår. Det gjør det vanskelig å skape en helhetlig og dekkende metodeundervisning for studieprogrammet sett under ett. I tillegg vil studentene ha begrensede muligheter til å få den pedagogiske vekselvirkningen mellom det senere metodefaget og andre emner på studiet når det bare gjenstår ett studieår.

Gitt disse vanskene, kan dagens plassering av metodeundervisningen på slutten av tredje studieår, være mer hensiktsmessig. Da er ikke avstanden i tid fra metodeundervisningen tidlig i studiet, større enn at en kan bygge videre på utgangspunktene derfra, samtidig som studentene fremdeles har igjen to studieår.»

Dette leder frem til følgende avslutning:

«Vi mener samlet sett at det er langt tryggere å bruke en del av studiepoengene på studieprogrammet til dedikert og helhetlig metodeundervisning i egne emner, plassert på en pedagogisk gjennomtenkt måte i studieprogrammet, i stedet for å gi ekstra studiepoeng til andre emner for å øke fokuset på juridisk metode.

Den enkelte emneansvarlige vil naturlig nok lett være positiv og entusiastisk med tanke på å få flere studiepoeng til disposisjon for sitt fag. Men det er høyst usikkert om et økt antall studiepoeng virkelig vil lede til økt metodeforståelse blant studentene når det kombineres med å redusere antallet studiepoeng for juridisk metode som eget emne. Et slikt eksperiment bør en ikke gå inn på uten å ha gode holdepunkter for at det er et bedre alternativ enn dagens metodeundervisning.»

Uenigheten internt i metodemiljøet gjenspeiles også i fakultetet som helhet. På spørsmål om det er en god idé å flytte metodeemnene fra 1. og 3. studieår til siste semester på 4. studieår, og slå de sammen til ett emne, svarte 32 % ja, 30 % nei og 16 % «vet ikke/ønsker ikke svare». Hele 21,4 % valgte svaralternativet «annet» og kom i den anledning med ulike merknader, jf. bl.a. følgende:

- *«Det forutsetter at det er mulig å få til en samlet plan for metodeundervisningen på hele studieordningen. Dette betyr i så fall at metodeelementene i alle fag til en viss grad bør skilles ut og at man bør vurdere om og i hvilken grad man skal introdusere metode på Ex.fac. Innholdet i metodeundervisningen bør tenkes på nytt/gjennomgås i alle fag på studieordningene, ikke bare hva kurset skal inneholde på 4. studieår.»*
- *«Veldig avhengig av kva metodefaga skal innhalde, i utgangspunktet negativ.»*
- *«Det kommer an på hvor tydelig metodefokuset blir i de materielle fagene.»*
- *«Ja, men i tillegg eit introfag litt ut i første året (kan liggje under eit anna fag, til dømes forvaltningsrett) og integrert metodeundervisning heile vegen.»*
- *«Det kommer an på i hvilken grad fokus på metodiske problemstillinger får tilstrekkelig fokus i de materielle emnene.»*
- *«Ja, viss samanhengen mellom exphil, exfac og dei materielle emna blir framheva for studentane.»*
- *«Ja, dersom metodeundervisninga kan integrerast i EXFAC, exphil og dei ordinære emna på 1.-3. studieår.»*
- *«God ide å slå emnene sammen, men kan også legges til vårsemesteret på tredje studieår (i tilknytning til rettshistorie og komparativ rett).»*
- *«Metodefaget bør legges på 5. studieår, og emne/fagsammensetningen på 4. studieår bør beholdes.»*
- *«Ja, forutsatt fornyet innhold.»*
- *«Da bør i så fall EXFAC i større grad bli et metodefag.»*
- *«Det er en god ide å slå dem sammen til ett emne, men personlig foretrekker jeg å dette emnet på 3. studieår i stedet for på 4. studieår. for øvrig vil jeg helst ha en løsning der det ikke undervises i rettskildelære som eget emne, men helst som inkluderte temaer i de materielle emnene.»*

Også på spørsmål om hvordan undervisning og prøving bør legges opp for at studentene skal utvikle metodiske ferdigheter er svarene sprikende. Det er riktignok bred oppslutning om at arbeid med materielle problemstillinger alene ikke er tilstrekkelig, og at undervisningen i alle emner bør inneholde egne metodeelementer, men ulike oppfatninger av hvordan den metodiske forståelsen bør prøves og om metodeopplæringen bør overlates til de emneansvarlige alene, eller om det bør utpekes egne metodeansvarlige med et helhetlig ansvar for metodeundervisningen på hele studieprogrammet.

De ulike oppfatningen knyttet til metodeundervisningen gjenspeiles også i undersøkelsens fritekstfelter, jf. blant annet følgende merknader:

- *«Metodeundervising bør gis både på 1 studieår og 4 studieår eller senere.»*
- *«Generelt skeptisk til metodefaget på fjerde studieår, men veldig avhengig av kva ein ser føre seg. Uansett vil det vera tenleg med større metodemedvit i dei einskilde faga óg.»*
- *«Positivt at metodeundervisningen gis særlig stor oppmerksomhet. Denne representerer en svakhet ved dagens ordning. Kursene på 1. og 3. studieår fremstår som lite koordinerte, og kvaliteten på både undervisning og læremidler er diskutabel. Metode er et fag som "tilhører" oss alle, i større grad enn de rettsdogmatiske fagene. En ordning der én eller noen få personer har et overordnet ansvar for metodeundervisningen ved fakultetet (gjennom hele programmet) vil dermed være en dårlig løsning, i prinsippet egnet til å gi en aparte og/eller misforstått metodeforståelse gjennomslag - i tillegg til et dårlig samarbeidsklima. Derimot virker det fornuftig med et krav om at de emneansvarlige i større grad inkorporerer metodiske spørsmål i undervisningen, kombinert med et metodefag enten på 3. eller 4. studieår. I utformingen av dette kurset, bør de som er ansvarlige for ex.fak spille en sentral rolle, for å sikre koherens mellom innføringen og dybdeundervisningen i metode. Valget av hovedlitteratur for kurset kan ikke gjøres av en enkeltperson.»*
- *«Jeg er enig i at det bør innføres et eget metodefag som behandler metode som en særegen rettslig disiplin, og at dette bør komme mot slutten av studiet. Jeg støtter metodeforslaget sendt inn av Eivind og Ragna. Det er fint at dette synes å inkludere en innføring i rettsteori, noe som vil gi studentene en dypere forståelse for rettens rolle og oppgaver i samfunnet, og som vil stimulere til en type refleksjon som dagens «puggestudie» ikke gir rom for. Jeg er opptatt av at vi bruker reformen til å sikre mer vitenskapelighet i utdanningen, noe som kanskje er nødvendig dersom vi berettiget skal kunne kalle studiet for «rettsvitenskap».»*
- *«Det bør/må gis undervisning i juridisk metode eller juridisk argumentasjon på 1. studieår. Om studentene ikke får en generell praktisk innrettet innføring i dette tidlig, tror jeg studiet blir vanskeliggjort på en unødvendig måte. Kanskje er undervisningen i ex.fac. tilstrekkelig, eventuelt at den kan bli det med noen justeringer. Det er altså ikke nødvendigvis slik at det må være et metodekurs, men at studentene tidlig får lære seg hvordan argumentere juridisk i løpet av første studieår, er viktig.»*
- *«Eg støttar studieordningskomitéen sitt forslag, men meiner at ein del av fjerde studieår bør setjast av til eit metodefag som føreslege i alternativ 3 frå diskusjonsnotatet.»*
- *«God ide at metodeundervisning skal integreres mer i det enkelte fag, og at det ikke skal være et eget metodefag før på fjerde studieår.»*
- *«Metode og koordinering mellom emner og studieår er viktig for å bygge et mer helhetlig studieprogram.»*
- *«Jeg mener at juridisk metode bør være et særskilt fag på første studieår etter at man har begynt på materielle fag, minst fem studiepoeng, og helst 10*

studiepoeng. Det kan så følges opp med en mer bevisst læring og oppfølging i prøvningsformene innenfor de materielle fagene. Modellen fra instruksen for karaktergivning for masteroppgaver kan med fordel benyttes i de ulike materielle fag: "metodiske ferdigheter skal vektlegges begge veier". All erfaring viser at man bare kan påvirke studentatferd gjennom eksamenskrav og her må det gjøres instrumentelle grep. I en stadig mer kompleks rettslig virkelighet må vi prioritere metodefaget for å gi studentene et verktøy å gå ut med. Vi må også sko dem langt mer for de metodiske implikasjonen av EØS-rett, menneskerettigheter og annen folkerett enn i dag. Dette er viktigere enn å dekke mange materielle områder. Derfor bør det også være et stort metodefag på tredje år. Fjerde år er for sent.»

Gitt uenigheten blant sentrale fagpersoner med ansvar for ulike deler av metodeundervisningen på dagens studieordning synes det klart at det er behov for å diskutere spørsmålet videre. Metodeundervisningens plass i en eventuell ny studieordning er et nøkkelspørsmål som trolig bør skilles ut til særskilt behandling i fagmiljøet (i bred forstand) og i siste instans i fakultetsstyret. En slik diskusjon bør neppe være begrenset til et valg mellom dagens ordning, Studieordningkomiteens forslag og løsningen skissert i diskusjonsnotatet. Også andre alternativer kan tenkes, som eksempelvis et metodeemne innbakt i et større privatrettslig emne på 1. studieår og/eller et eget metodeemne plassert et sted senere i studieprogrammet. Man kan for eksempel se for seg løsninger hvor nye 30 studiepoengs emner i bl.a. obligasjonsrett og forvaltningsrett inneholder egne metodebolker på f.eks. 5 studiepoeng, med eget pensum og med tilhørende forventninger om at metodeperspektivet ivaretas også i emnenes prøvingsformer.[21] Et sentralt element i diskusjonen bør i alle tilfelle være hvordan man kan sikre best mulig koordinering og sammenheng i den metodeundervisningen som skjer utenfor metodeemnene.

Relevante innspill til denne diskusjonen finnes også i høringsuttalelsene som kom til Studieordningkomiteens Delinnstilling I og II. I Advokatforeningens uttalelse til Delinnstilling I uttales det for eksempel at «faget rettskilde- og metodelære bør videreføres og at det bør være et sterkere fokus på juridisk metode enn det er i dag, ettersom det danner et viktig grunnlag for alle juridiske fagområder. Juridisk metode bør foreleses i løpet av studiets første år, og ikke utsettes til femte og sjette semester, som foreslått av komiteen».[22] Dette står i skarp kontrast til høringsuttalelsen fra Jan Fridthjof Bernt, hvor han gir sin tilslutning til Studieordningskomiteens oppfatning av at den praktiske metodeinnlæringen på bachelordelen av studiet legges til enkeltfagene: «Jeg tror dette er et riktig valg. Teoretisk rettskildelære blir lett for abstrakt og teoretisk for studenter på et såpass tidlig studietrinn».[23]

4.7 Rekkefølge- og plasseringsproblematikk

Som alt nevnt ved flere anledninger inneholder flere høringsuttalelser ulike oppfatninger av plasseringen av ulike emner på en fremtidig studieordning. Dette er ikke overraskende. Som påpekt av Ernst Nordtveit i hans egen høringsuttalelse:

[21] Sml. høringsuttalelsen fra Jørn Ø. Sundes om metodeundervisningen (11.12.2017).
[22] Høringsuttalelse fra Advokatforeningen til Delinnstilling I, 15.5.2015, bokstav f).
[23] Høringsuttalelse fra Jan Fridthjof Bernt til Delinnstilling I (29.4.2015).

«Problemet i vårt miljø er at alle faglærarar med om lag like stor rett kan hevda at deira fag er viktige og vanskelege og må studerast samla og helst seint i studiet fordi dei krev så høgt refleksjonsnivå.»

Utfordringene på dette punkt bør likevel ikke overdrives. To av de tre skissene som er lagt frem i diskusjonsnotatet (alternativ 1 og 2) tar utgangspunkt i dagens plassering av sentrale fag og innebærer derfor ikke veldig store endringer. I høringsrunden er det alt i alt relativt få innvendinger mot plasseringen av de ulike emnene, og de fleste av innvendingene kan etterkommes uten at man må rykke helt tilbake til start. Både i alternativ 1 og 2 kan man eksempelvis la sivilprosess og rettskilde- og metodelære bytte plass, og med det ivareta innspillene både fra Øyen/Strandberg og fra Askeland, Gröning, Jacobsen, Monsen og Tande.[24] Det er også mulig å bytte om på den foreslåtte plasseringen av tingsretten og arve- og familieretten.[25]

I det videre arbeid med å få lagt dette puslespillet, kan det være grunn til å hitsette nok en del av Ernst Nordtveits høringsuttalelse:

«Studiet må setjast saman som ein heilskap der siktemålet er at studentane når dei har gjennomført heile studiet har tileigna seg den innsikt og forståing som gjer dei til juristar.»

Spørsmål om plassering må ses i sammenheng med de øvrige valgene som gjøres, og vi kommer tilbake til dette i pkt. 5.

4.8 Utveksling, valgfrihet og spesialisering

Diskusjonsnotatets tanker om valgfrihet, spesialisering og muligheten for utveksling allerede på 3. studieår drøftes bare i relativt få av høringsuttalelsene. Det samme gjelder fritekstfeltene til spørreundersøkelsen. Den samlede oppslutningen om diskusjonsnotatets alternativ 3 og Studieordningkomiteens forslag tilsier imidlertid at dette er et forslag som fortjener å være med i den videre diskusjonen.

Utvekslingsmulighetene fremheves av Ingrid E. Tøsdal i hennes høringsuttalelse:

*«**Plassering av utveksling og følgjer for «internasjonalisering heime»***

I dag reiser studentane våre ut i verda som det siste dei gjer i studiet. Det einaste som eventuelt står att når dei kjem heim er masteroppgåva. Det betyr at vi ikkje får nyta godt av studentane våre sin nye kunnskap og internasjonale perspektiv elles i studiet her heime. Dersom studentane våre fekk høve til å reisa ut på eit tidlegare tidspunkt i studiet, slik som det er gjort framlegg om i alternativ tre, ville dei i alle dei seinare emna på studiet ha med seg «ballasten» frå utvekslingsopphaldet og sjå det dei lærer i dei «heimlege» faga i eit meir internasjonalt perspektiv. Dette ville ikkje berre vera positivt for den einskilde student, det kan og til ein viss grad føra til meir «internasjonalisering heime» for heile studentmassen ved at studentar som har vore på utveksling tek med seg internasjonale perspektiv og kunnskap om andre lands rett inn i undervisningsromma her heime.»[26]

---

[24] Dette vil også være i samsvar med høringsuttalelsen fra Universitetet i Agder, som ønsker at vi beholder et eget metodeemne på ett av de tre første studieårene fordi de da kan tilpasse seg vår nye studieordning uten å måtte utdanne bachelorkandidater som ikke har hatt noe metodefag.

[25] I alternativ 1 og 2 er tingsretten tildelt 15 studiepoeng, mot 12 til arve- og familieretten. Tingsretten har imidlertid 13 studiepoeng i dagens ordning, så det kreves bare en liten nedjustering for å legge til rette for en rokade på dette punkt. Dersom også erstatningsretten blir stående på dagens 13 studiepoeng, frigjøres 6 studiepoeng som kan dedikeres til privatrettslig metode på noe som kan bli et fint privatrettslig semester.

[26] Høringsuttalelse fra Ingrid E. Tøsdal om internasjonalisering/utveksling (19.1.2018).

Dette er i tråd med Ernst Nordtveits vurdering i hans høringsuttalelse:

«Eit høve for studentane til å ta utanlandsopphald i bachelordelen og så gjennomføra eit konsentrert to-årig masterstudium hos oss i avsluttingsfasen ville i seg sjølv vera ei vesentleg styrking av utdanninga, og særleg av 5. året.»

Også Holmøyvik og Skodvin gir uttrykk for en preferanse for en reform som åpner for en viss valgfrihet og utvekslingsmuligheter allerede på 3. studieår.

Også i fritekstfeltene til spørreundersøkelsen er det enkelte merknader som fremhever betydningen av valgfrihet på 3. studieår, men uten at det er mulig å si noe om hvor utbredt denne vurderingen er blant fakultetets ansatte.

I diskusjonsnotatet ble det luftet en introduksjon av et valgemne på tredje studieår, men hvor valgfriheten begrenses til et valg mellom tre «semiobligatoriske» emner: 1) Arve- og familierett; 2) Selskaps- og skatterett eller 3) Rettsinformatikk og immaterialrett. I høringsrunden har Skar respondert positivt på forslaget om å styrke selskaps- og skatteretten på denne måten.[27]

På samme vis har Tande, Lunde og Kielland respondert positivt på tanken om et eget emne i «Rettsinformatikk og immaterialrett»:

«Vi stiller oss positivt til innføringen av et fag som skal gi studentene en innføring i ulike rettslige spørsmål som knytter seg til digitalisering og informasjonsteknologi. Et slikt fag vil, slik vi ser det, kunne ta utgangspunkt i informasjon som et rettsgode og omhandle ulike rettslige reguleringer av dette blant annet gjennom immaterialretts- og personvernlovgivningen. Et slikt fag vil ha store deler av sitt rettsgrunnlag i EU/EØS-retten og annen internasjonal rett, og vil derfor også være svært egnet til å gi studentene innsikt i hvordan slik internasjonal rett påvirker og fungerer sammen med intern norsk rett.»[28]

Når det gjelder spesialemnene på 5. studieår, har Kjelby tatt tak i oppfordringen i diskusjonsnotatet om «pakkeløsninger» som fyller hele semesteret og som også knyttes opp mot JUS398 Masteroppgave:

«I dekanatets diskusjonsnotat (skissen til et 5. studieår) fremheves det flere steder, og uavhengig av modell, at de ulike «fagmiljø bør utfordres til å tilby «pakkeløsninger» som fyller hele semesteret (30 studiepoeng). Dersom dette også knyttes opp mot masteroppgavene, vil vi kunne tilby et helt år med fordypning …».

Jeg deler denne oppfatningen og vil anbefale dekanatet å jobbe videre med å realisere en slik ordning. Jeg vil særlig fremheve at spesialemnene Politirett og Påtalerett allerede er svært godt egnet som «pakkeløsning». De har tidligere vært ett felles valgemne på 30 studiepoeng (fra H98 – V08). Hver av disse fagene har nå over 100 studenter påmeldt årlig (hhv. 85 og 90 i høstsemesteret 2017). Jeg vil anslå at omkring 2/3 av de som tar Påtalerett, også tar Politirett (dvs. til sammen 30 sp.). Det er også hvert semester en håndfull studenter som skriver sin masteroppgave innenfor disse eller tilgrensende rettsområder. En pakkeløsning kombinert med en tettere tilknytning mellom disse spesialemnene og masteroppgaven, ligger det derfor nokså godt an til. Det er samtidig et spesialisert fagmiljø her som kan bidra til å realisere dette på et fremtidig 5. studieår.»

---

[27] Høringsuttalelse fra Henrik Skar om et mulig emne i selskapsrett og skatterett (23.1.2018).

[28] Høringsuttalelse fra Tore Lunde, Knut Martin Tande og Torger Kielland om et eventuelt nytt emne i Rettsinformatikk og immaterialrett (19.1.2018).

Ernst Nordtveit har dessuten spilt inn at det bør ryddes plass til rettsøkonomi som et eget fag, eventuelt som en del av et mer omfattende perspektivfag:

«Rettsøkonomien, som er ein vitskap som prøver å analysera verknaden av rettsreglar og rettslege avgjerder ut frå økonomiske analyser («economic analysis of law») er ein raskt veksande vitskap både i USA og i Europa. Det er ein vesentleg mangel ved våre kandidater at dei (i motsetnad til Oslo-studentane til dømes) ikkje kjenner grunnleggjande omgrep og samanhengar som forklarar verkemekanismane i retten.»

5. Spørsmål til diskusjon i styret

Med utgangspunkt i diskusjonsnotatet, resultatene fra spørreundersøkelsen og de innkomne høringsuttalelsene inviteres styret til å komme med foreløpige betraktninger om fakultetsledelsens forsøk på å ta opp igjen arbeidet med en reform av dagens studieordning.

På et helt overordnet plan er spørsmålet om fakultetsstyret deler ledelsens oppfatning av at det er grunnlag for å arbeide videre mot en studiereform langs de hovedlinjer som er skissert i diskusjonsnotatet: En reform i retning av større emner og færre eksamener, men uten spesialiserte studieløp på 4. studieår.

Etter ledelsens oppfatning gir ikke prosessen så langt ikke støtte for én bestemt modell (verken Studieordningskomiteens forslag eller noen av de tre modellene som ble skissert i diskusjonsnotatet). Samtidig viser høringsrunden at flere fagmiljø stiller seg positive til en sammenslåing av «deres» emner.

Fakultetsledelsen vil understreke at en ny studieordning må utformes innenfor fakultetets økonomiske rammer. Med mindre fakultetet får en særskilt styrking, må en ny studieordning ikke koste mer enn den eksisterende, eller lede til dårligere uttelling med tanke på resultatmidler (gjennomstrømming). Den må også gi fakultetet økonomisk handlingsrom til å finansiere overgangsordninger innenfor dagens budsjettrammer

Dersom styret mener det er grunnlag for å fortsette reformarbeidet, er neste spørsmål hvordan det videre arbeidet bør legges opp for å nå frem til en god, helhetlig løsning med bred støtte i fagmiljøet.

Som fremhevet i diskusjonsnotatet ønsker fakultetsledelsen å gi fakultetsstyret en sentral plass i det videre arbeidet med studieordningen.

Av diskusjonsnotatet fremgår det at fakultetsledelsen ser for seg en prosess hvor fakultetsstyret, etter at alle fakultetets ansatte og studenter er informert og involvert på behørig vis, avklarer en del overordnede spørsmål og deretter overlater detaljene til ulike arbeidsgrupper. Innspillene som har kommet i form av høringsuttalelsene og spørreundersøkelsen har styrket vår oppfatning av at dette må være riktig fremgangsmåte. Det er ikke slik at ett av de skisserte alternativene, eller Studieordningskomiteens forslag, utpeker seg som et naturlig utgangspunkt for det videre arbeidet.

Eksempler på prinsippspørsmål som bør avklares er introduksjonen av «semiobligatoriske» emner, valgfrihet og utvekslingsmuligheter på 3. studieår, krav til spesialemner og utveksling på 5. studieår og innretningen på metodeundervisningen. Også spørsmålet om omfanget av emnene, og ulike tilnærminger på forskjellige studieår (f. eks. flere eksamener på tidligere studieår og årseksamen på 4. studieår) hører hjemme her. Diskusjonen om disse mer overordnete spørsmålene må så følges opp med diskusjoner knyttet til de enkelte fagene, hvilke som skal inngå og hvor de skal plasseres i en eventuell ny studieordning.

Dersom styret slutter seg til denne vurderingen, ber fakultetsledelsen om en bestilling av hvilke overordnede spørsmål styret ønsker å få seg forelagt, og på hvilket tidspunkt.

Saken legges frem uten noe forslag til uttalelse fra styret.

Karl Harald Søvig
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør

Vedlegg:

1. Diskusjonsnotat (Reform av/endringer i studieordningen?)
2. Høringsuttalelser til diskusjonsnotatet (vedlegg nederst på nettsiden)
3. Resultater av spørreundersøkelsen blant fakultetets ansatte.